

Waterspiegel

Opinieblad van de Vereniging van waterbedrijven in Nederland (Vewin)

Beleidsnota 'Wat de wereld verdient'

Het nieuwe hulp- en handel-beleid van minister Ploumen

'Bedrijfsleven heeft schoon water nodig'
Bernard Wientjes, VNO-NCW

 Vewin

16de jaargang, nummer 2
mei 2013

Inhoud #2

Colofon

Waterspiegel is een periodieke uitgave van Vewin, de Vereniging van waterbedrijven in Nederland. Waterspiegel brengt nieuws, achtergronden en opinies uit de wereld van (drink)water en aanverwante sectoren.

WWW.VEWIN.NL

UITGEVER

Philip Reedijk, Maas Communicatie
Maaskade 38, 3071 NB Rotterdam,
010 – 404 80 41,
www.maascommunicatie.nl

HOOFDREDACTEUR

Marco Zoon, zoon@vewin.nl

REDACTIE

Arjen Frenzt, Philip Reedijk,
Theo Schmitz, Cees Verkerk,
Marco Zoon.

EINDREDACTIE

Philip Reedijk,
philip@maascommunicatie.nl

FOTOGRAFIE EN ILLUSTRATIES

Van Beek Images, iStockphoto,
Maas Communicatie.

ABONNEMENTEN

Waterspiegel wordt gratis toegezonden aan mensen die beroepsmatig betrokken zijn bij de watersector. Adreswijzigingen kunnen worden gericht aan Vewin, Postbus 1019, 2280 CA Rijswijk. Verzoeken om een abonnement zijn ter beoordeling van de hoofdredactie.

Artikelen uit deze uitgave mogen worden overgenomen na toestemming van de uitgever. De gebruikte foto's zijn bedoeld als illustratie en hoeven niet de beschreven situatie letterlijk weer te geven. De redactie heeft zijn uiterste best gedaan om alle copyright-houders van gebruikt beeldmateriaal op te sporen. Indien u meent dat u rechthebbende bent, kunt u zich bij ons melden.

Waterspiegel wordt verzonden in een seal van biofolie. Deze mat-transparante folie is binnen 90 dagen volledig composteerbaar en mag dus in de GFT-bak. Biofolie is gemaakt van de reststoffen van maisproducten en aardappelzetmeel.

'Het liefst zou ik microplastics verbieden'

Sinds september 2012 heeft Carla Dik-Faber als lid van de Tweede Kamerfractie van de ChristenUnie (CU) onder andere het onderwerp 'water' onder haar hoede. Een portret van een bevlogen voorvechter van duurzaamheid en meer aandacht voor water en milieu.

'Waterbedrijf van de toekomst maakt 100% zuiver water'

Als het aan hoogleraar Innovatieve waterzuiveringsprocessen Walter van der Meer ligt, ziet de drinkwaterproductie in Nederland er in de toekomst heel anders uit. Uitgangspunt: de behoefte van de klant. Mede daarom pleit hij voor 100% zuivering via membraantechnologie.

'Linking pin bij kleinschalige ontwikkelingsprojecten'

Aqua for All zet zich in voor drinkwater en sanitatie voor de allerarmsten in de wereld, en treedt op als 'verbindingsofficier', om geld, middelen en deskundigheid te mobiliseren. Ook de drinkwatersector is hierbij nauw betrokken.

'Geen vrijemarkt-experimenten met drinkwater'

Toine Manders, sinds 1999 lid van het Europees Parlement voor de VVD, geeft zijn mening over enkele actuele water-gerelateerde dossiers in Brussel: prioritaire stoffen, de nieuwe aanbestedingsrichtlijn en de concessierichtlijn.

Zoetwaterstrategie nét zo noodzakelijk als veiligheid

Dijkgraaf Hans Oosters van Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard hoeft maar uit zijn werkkamer op de dijk langs de Nieuwe Maas in Rotterdam te kijken om zijn kerntaak te visualiseren: droge voeten en schoon water. Maar hij ziet ook iets anders: de strijd tussen zout en zoet water.

Dubbele duinen

Nederland staat mondiaal bekend om zijn waterkennis. Allereerst geldt dat voor de klassieke methodes om ons land te beschermen tegen watergeweld van zeeën en rivieren: terpen, waterkeringen, dammen en dijken om de 'voeten van mensen' droog te houden. Maar er is méér dat ons polderland letterlijk en figuurlijk op de been houdt: het maken en bewaren van drinkwater. Het IJsselmeer en de Afsluitdijk springen het meest in het oog, voor het vasthouden van zoet rivierwater. Idem de Nederlandse duinen waar in ondergrondse 'buffers' voor maanden zoet water ligt opgeslagen. Die ondergrondse waterbuffers zijn van strategisch belang voor 6 miljoen burgers en duizenden bedrijven in het westen van Nederland. Door die giga-waterbellen hoeft niemand zich over zoet water zorgen te maken.

Met de zich voltrekkende klimaatveranderingen (o.a. temperatuur) voor ogen, beziet een brede stuurgroep thans hoe dat veilige water ook in de komende 100 jaar gegarandeerd kan worden. Een en ander aan de hand van het Veerman-rapport, dat enkele jaren geleden aan onze regering werd gepresenteerd. Met name kijken wij daarbij naar diverse gebruiksscenario's, o.a. voor de voor onze economie zo cruciale export/landbouwsector (70% van het zoete water op aarde).

Om water en economie ook in de komende decennia ambitieus aan elkaar verbonden te houden – de huidige crisis schreeuwt daarom – zullen wij ook extra inspanningen á la Lely's Afsluitdijk moeten doen. Ik denk daarbij aan nieuwe waterreservoirs onder de duinen, die niet alleen ons waterpotentieel versterken, maar tegelijkertijd een onderaardse 'dijk' tegen de opdringende zoutinrusie vormen.

Kortom, de huidige duinenrij verdubbelen, zowel in omvang als verdedigingskracht tegen de zoute zee. DUBBELE DUINEN als moderne overheidsinvestering voor onze steden van de toekomst. Een nieuw staaltje Hollandse meesterskunst met als klap op de vuurpijl extra expansiemogelijkheden voor onze land- en tuinbouw.

Een blauw-groene impuls voor onze export en onze economie.

Wat betekent 'hulp & handel' voor de drinkwatervoorziening?

De ministerraad heeft ingestemd met de beleidsnota van minister Ploumen (Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking). Deels is dit een voortzetting van het beleid van haar voorganger Ben Knapen, maar er zijn ook verschillen. Wat betekent dit voor de drinkwatersector?

In het Drinkwaterbesluit is vastgelegd dat de Nederlandse drinkwaterbedrijven tot maximaal 1% van de omzet kunnen besteden aan de millenniumdoelen of MDG's. De minister van Ontwikkelingssamenwerking heeft in 2009 in gesprek met de sector de intentie uitgesproken zulke bestedingen te matchen. De drinkwatersector heeft daarop de ambitie geuit om in samenwerking met het ministerie de MDG-inspanningen in de komende jaren te verdubbelen. Welke invloed heeft het nieuwe beleid op deze afspraken?

Minister Lilianne Ploumen omarmt in de nota 'Wat de wereld verdient' drie ambities: het uitbannen van extreme armoede in één generatie, het stimuleren van duurzame en inclusieve groei overal ter wereld en succes voor Nederlandse bedrijven in het buitenland.

Met de nota brengt Ploumen samenhang in het handels- en ontwikkelingsbeleid: 'Dat is noodzakelijk in de nieuwe economische wereldorde. Landen die voorheen tot de minst welvarende behoorden, zijn inmiddels zelfbewuste, snelgroeiende handelsnaties. Het merendeel van de allerarmsten woont in de opkomende economieën. Nederland is weliswaar een sterke handelsnatie, maar profiteert nog onvoldoende van de economische groei in Azië, Afrika en Latijns-Amerika.'

Nieuwe agenda

Waar hulp en handel elkaar raken, opereert Nederland zowel uit solidariteit als

uit eigenbelang. Nederland gaat daarom met steeds meer landen van een hulprelatie naar een handelsrelatie. Maar economische groei betekent nog niet dat de hele bevolking profiteert. Voor het kabinet is duurzame, inclusieve groei het leidend principe.

In uw speech op Wereld Waterdag pleit u voor 'global water security' als één van de agenda-punten ná 2015: wat bedoelt u daar precies mee?

Ploumen: 'Wereldwijd hebben 800 miljoen mensen geen toegang tot schoon drinkwater, wonen tientallen miljoenen mensen in rivierdelta's die regelmatig overstromen, kampen talloze boeren met misoogsten door droogte en worden rivieren enorm vervuild door directe lozing van afvalwater. Het aanpakken van deze wateronveiligheid is cruciaal om te komen tot duurzame groei waarvan iedereen profiteert. Daarom pleit ik ervoor dat de internationale gemeenschap zich ambitieuze doelen stelt op dit terrein. Een jaar geleden behaalden we al het MDG om het aantal mensen dat geen toegang heeft tot schoon drinkwater, te halveren: ruim vóór de deadline van 2015. Wat mij betreft wordt het nieuwe doel om dat aantal binnen één generatie terug te brengen naar nul.'

Welke rol kunnen de drinkwaterbedrijven spelen, bijvoorbeeld bij het oplossen van de waterproblematiek in de sloppenwijken rondom de grote steden, waar grootschalige 'piped supply' van

drinkwater noodzakelijk is om de problematiek het hoofd te kunnen bieden?

Ploumen: 'Onze drinkwaterbedrijven behoren tot de beste van de wereld. Ze combineren state-of-the-art technologie met effectief beheer en een sterke bestuursstructuur. Die kennis en kunde speelt een sleutelrol, ook in lage- en middeninkomenslanden. We betrekken ze daarom graag bij onze inzet om waterveiligheid van mensen in die landen te vergroten. Sterker nog, we hebben ze hard nodig om onze ambities te realiseren.'

'De grootste uitdagingen liggen in de dunbevolkte agrarische gebieden en de dichtbevolkte sloppenwijken rondom grote steden. Vooral in de sloppenwijken spelen vaak ook allerlei politieke problemen, omdat ze dikwijls illegaal zijn gebouwd en de overheid ze liever ziet verdwijnen. Maar juist daar is schoon drinkwater van het grootste belang, en daaraan gerelateerd goede sanitaire voorzieningen en verwerking van afvalwater. Daarom is het belangrijk dat drinkwaterbedrijven sterke partnerschappen aangaan met bedrijven en ngo's, en zich laten bijstaan door onze ambassades. Politieke problemen vragen tenslotte om politieke oplossingen.'

Aansluiting met topsectoren

Het aantal partnerlanden – landen waarmee Nederland voornamelijk een hulprelatie onderhoudt – blijft gelijk. Zodra een land de hulp ontgroeit, ontstaat ruimte voor een nieuw partnerland. In haar handelsrelaties richt Nederland zich met name op landen waar de internationale ambities van onze topsectoren het best tot hun recht komen.

In het regeerakkoord is afgesproken om per 2017 een miljard euro te bezuinigen op ontwikkelingssamenwerking. In de nota vult Ploumen die bezuiniging op hoofdlijnen in. Op de budgetten voor noodhulp, vrouwenrechten en seksuele en reproductieve rechten en gezondheid wordt niet bezuinigd. De lopende afspraken over de financiering van het maatschappelijk middenveld (MFS II) tot 2016 worden nagekomen. Daarna worden de afspraken

met maatschappelijke organisaties op een andere wijze ingevuld met een beperkter budget. Ook de vrijwillige bijdragen aan multilaterale organisaties worden verlaagd. Tevens worden budgetten op thema's zoals goed bestuur, milieu en onderwijs versneld afgebouwd.

De nota 'Wat de wereld verdient' noemt vier speerpunten: voedselzekerheid, water, vrouwenrechten en SRGR, veiligheid en rechtsorde. Deze zijn voor een deel met elkaar verweven: hoe verstaat die verwevenheid zich in het instrumentarium om de beleidsdoelen te behalen?

Ploumen: 'De verschillende doelen en speerpunten zijn inderdaad sterk met elkaar verbonden. Voor de hand liggend is dat goed waterbeheer in de landbouw de speerpunten water en voedselzekerheid verbindt. Wat drinkwater en sanitaire voorzieningen te maken hebben met vrouwenrechten, blijkt bijvoorbeeld als je beseft dat veel meisjes stoppen met hun opleiding zodra ze ongesteld worden, omdat de school geen goede toiletvoorzieningen heeft. En het groeiend aantal waterconflicten verbindt het speerpunt water ook met veiligheid en rechtsorde. We kijken dus bij alles wat we doen of er synergie is tussen de doelen en hoe we die het beste kunnen benutten.'

Stelt u bij uw bijdrage aan multilaterale instellingen eisen rondom deze speerpunten en de betrokkenheid van het (Nederlandse) bedrijfsleven?

Ploumen: 'Instellingen zoals de Verenigde Naties en de Wereldbank zijn behalve belangrijke hulporganisaties, ook gewoon afnemers van producten en diensten ter waarde van miljarden euro's. Dat biedt dus kansen voor de private sector. Onze waterbedrijven zijn met hun prijs-kwaliteitsverhouding in staat om de aanbestedingen van deze instellingen te winnen. En we helpen ze daar graag een handje bij door kansen onder de aandacht te brengen en te adviseren waar dat nodig is.'

'Daarnaast brengen we natuurlijk de expertise van onze bedrijven onder de aandacht bij de organisaties. Ik heb bijvoorbeeld met UNICEF afgesproken dat waar mogelijk

Nederlandse kennis en expertise betrokken wordt bij de uitvoering van het programma voor drinkwater, sanitatie en hygiëne in westelijk en centraal Afrika. UNICEF zal hierover jaarlijks aan mij rapporteren. Vergelijkbare afspraken zijn gemaakt met het Water Financing Partnership-programma van de Asian Development Bank en het Water Partnership Program van de Wereldbank.'

Revolverend fonds

Ploumen komt met twee nieuwe instrumenten. Het Budget Internationale Veiligheid (250 miljoen euro per jaar) is bestemd voor geïntegreerde activiteiten gericht op de bestrijding van conflict, onveiligheid en instabiliteit in ontwikkelingslanden. Het Dutch Good Growth Fund (750 miljoen euro) is een revolverend fonds en biedt op maat gesneden financieringsvormen aan ondernemers, vooral het midden- en kleinbedrijf, met goede (investerings)plannen die ontwikkelingsrelevant, maatschappelijk verantwoord en duurzaam zijn.

Het gaat om financiering bestemd voor directe, innovatieve en risicodragende investeringen van ondernemers in lage- en

'WATER IS VOOR NEDERLAND EVIDENT EEN SPEERPUNT'

middeninkomenslanden, om financiering bestemd voor Nederlandse ondernemers die met lokale counterparts in de betrokken landen commerciële activiteiten willen ontplooiën en om financiering voor Nederlandse ondernemers die willen exporteren naar deze landen.

Drinkwaterbedrijven kunnen zelf niet veel geld investeren in ontwikkelingsprojecten. Daarvoor zijn ze afhankelijk van cofinanciering uit andere fondsen, wat niet altijd mogelijk is omdat zij geen private bedrijven zijn (zoals bij de FMO). *Hoe zorgt de minister ervoor dat voldoende investeringsfondsen/faciliteiten beschikbaar zijn en blijven voor het onderwerp 'drinkwatervoorziening'?*

Ploumen: 'In het krimpende budget voor ontwikkelingssamenwerking blijft het deel dat we besteden aan waterveiligheid groeien. Naast het Fonds Duurzaam Water (FDW) kunnen drinkwaterbedrijven zich organiseren in Partners for International Business en een beroep doen op het ORIO-programma voor infrastructuur. En vanaf 2014 liggen er nieuwe kansen bij het nieuwe Dutch Good Growth Fund. Dit revoluerende fonds zal ruimte bieden voor investeringen in drinkwatervoorziening in lage- en middeninkomenslanden. Waterzekerheid voor iedereen bereiken we tenslotte niet vanzelf.'

Ondanks de noodzaak voor bezuinigingen handhaaft u de inzet op water-ppp's met de tweede tranche van 50 miljoen euro voor het FDW. *Heeft water voor u prioriteit boven andere ontwikkelingsdoelen, en zo ja, waarom?*

Ploumen: 'De effectiviteit van onze hulp is erbij gebaat dat we niet alles overal proberen te doen, maar ons specialiseren op gebieden waar wij als Nederland in uitblinken en een speciale positie hebben opgebouwd. Water is dan voor Nederland evident een speerpunt. Andere landen doen weer andere dingen. Zo ontstaat een werkverdeling die meer 'bang for the buck' geeft voor de mensen in arme landen voor wie we het doen.'

Aan welke voorwaarden moeten voorstellen voor het FDW voldoen en hoe kunnen partijen ze indienen?

Ploumen: 'De eerste ronde van het FDW heeft uitstekende voorstellen opgeleverd. Een consortium onder aanvoering van Vitens Evides International gaat bijvoorbeeld drinkwatervoorziening verzorgen voor tienduizenden gezinnen in Harar, Ethiopië. En 3.000 kleinschalige boeren in Noord-Ghana worden geholpen met betere irrigatie door een partnerschap met onder andere Wenco.'

De minister vervolgt: 'Met de tweede tranche wil ik nadrukkelijk kansen bieden voor nieuwe partnerschappen en innovatieve oplossingen. Aan de precieze voorwaarden wordt nog gewerkt op basis van de lessen uit de eerste ronde. We kijken bijvoorbeeld hoe we het proces verder kunnen stroomlijnen en of we de criteria zo kunnen aanpassen, dat er meer balans komt tussen de drie subthema's drinkwater en sanitatie, efficiënt watergebruik in de landbouw en waterbeheer/veilige delta's. Op die laatste twee zijn relatief weinig voorstellen binnengekomen. Uit recente evaluaties van ppp's in de watersector weten we bovendien dat het belangrijk is om vooraf een goede analyse van de technische, institutionele en politieke uitgangssituatie te maken en dat een voorzichtige, gefaseerde aanpak het beste werkt.'

'Ik verwacht dat we de tweede call rond november 2013 kunnen publiceren. Het indienen van de voorstellen zal dan in februari 2014 moeten plaatsvinden. Voor die tijd zal de sector zeker nog betrokken worden, net zoals bij de eerste ronde.'

Standpunten Vewin

- Behoud beschikbaarheid van financiële middelen voor verbetering van drinkwatervoorziening in ontwikkelingslanden.
- Zet in nauwe samenwerking met de Nederlandse drinkwaterbedrijven een substantieel aantal extra Water Operator Partnerships (WOP's) op om de toegang tot veilig drinkwater voor alle mensen dichterbij te brengen.
- Reken kennisoverdracht nadrukkelijk tot het domein van de WOP's: capacity building ten behoeve van de zelfredzaamheid van lokale bevolking.
- Bevorder dat de mondiale banken met hun middelen op deze MDG-projecten aanhaken ('alignment' van ADB, IADB, World Bank, UN, enz. met Nederlandse middelen, eventueel daartoe te earmarken) en grootschalige startinvesteringen in de infrastructuur van waterprojecten financieren.

Chemische onkruidbestrijding verbieden

Op 16 april jl. hebben Vewin, LTO, Natuur en Milieu en Nefyto de leden van de Tweede Kamer geïnformeerd over de stand van zaken rondom gewasbescherming. Drinkwaterbronnen worden nog steeds vervuild door chemische onkruidbestrijding. 'Deze chemische stoffen komen in het oppervlakte- en grondwater en moeten eruit gehaald worden bij de drinkwaterproductie. Dat vraagt om grote inspanningen die voorkomen kunnen worden. Het voorgenomen verbod op glyfosaat moet nu uitgevoerd worden', aldus Vewin-directeur Theo Schmitz. Het Planbureau voor de Leefomgeving en het RIVM bevestigen dit.

Teeltvrije zones

Twee van de aanwezige kamerleden twitterden naar aanleiding van de bijeenkomst. Zo meldde Carla Dik-Faber: 'De ChristenUnie wil meer ruimte voor biologische gewasbescherming.' Esther Ouwehand (PvdD): 'We moeten teeltvrije zones en akkerranden zoals die in de Hoeksche Waard opschalen naar de rest van Nederland.' Vewin is voorstander van teeltvrije zones langs sloten. Deze zorgen ervoor dat minder resten van gewasbeschermingsmiddelen in het water terechtkomen.

Verbod op glyfosaat

Het verbieden van een aantal stoffen is het meest effectieve middel om knelpunten bij drinkwaterbronnen terug te dringen, zo blijkt uit een evaluatie van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL). Van de chemische stof glyfosaat wordt veelvuldig een overschrijding gemeten van de norm (0,1 µg/liter). Het gebruik van middelen met glyfosaat voor onkruidbestrijding op bijvoorbeeld bestrating, door gemeenten en particulieren, zorgt ervoor dat deze stof via het riool in het oppervlaktewater terecht komt. Vewin pleit voor chemievrij beheer van de openbare ruimte, van sport- en recreatievelden, bedrijventerreinen en door particulieren. Alternatieven voor chemische onkruidbestrijding zijn mechanische verwijdering (bijv. borstelmachines), schoffelen, wegbranden of verwijderen met een hogedrukspuit. Daarmee voorkom je dat ongewenste stoffen in het grond- of oppervlaktewater

terechtkomen. Wat niet in het water komt, hoeft er ook niet uit.

Recent onderzoek van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) toont aan dat de kwaliteit van de bronnen van ons drinkwater deels onvoldoende is. Het drinkwater zelf is wél van uitstekende kwaliteit. Het belangrijkste is: voorkomen dat verontreinigende stoffen in drinkwaterbronnen terechtkomen. Het kost de drinkwaterbedrijven grote inspanningen om gewasbeschermingsmiddelen uit het water te verwijderen. Dit is in tegenspraak met de doelstelling van de Europese Kaderrichtlijn Water, die stelt dat landen moeten werken aan een vermindering van de zuiveringsinspanning. Een verbod op glyfosaat kan hieraan bijdragen.

Motie Grashoff eindelijk uitvoeren

Ter bescherming van drinkwaterbronnen heeft de Tweede Kamer in 2011 een motie aangenomen voor een verbod op glyfosaat. De motie is nog steeds niet uitgevoerd. Staatssecretaris Mansveld heeft aangegeven deze motie uit te zullen voeren. Vewin verwacht dat hierin het verbod op glyfosaat wordt opgenomen.

Bernard Wientjes (voorzitter VNO-NCW):

'Bedrijfsleven heeft schoon water nodig'

Het Nederlandse bedrijfsleven onderkent het belang van voldoende en schoon water steeds nadrukkelijker. Zo pleitte ondernemingsvereniging VNO-NCW onlangs samen met enkele andere koepels, waaronder Vewin, voor een gedegen zoetwaterbeleid. En eind maart sprak VNO-voorzitter Bernard Wientjes uitgebreid over water en duurzaamheid op een VN-conferentie in Den Haag, ter gelegenheid van Wereld Waterdag.

In zijn speech gaf Wientjes aan dat verantwoordelijk gebruik van water een essentieel onderdeel is van een duurzame economie. 'Verantwoordelijk' bestaat volgens hem uit efficiënt gebruiken en vervuiling voorkomen, en – waar water schaars is – indien nodig zuiveren en hergebruiken.

Welke rol speelt het milieu in het beleid van VNO-NCW?

Wientjes: 'Milieu is voor veel bedrijven inmiddels core business. Dat klinkt vreemd, want nog niet zo lang geleden was dat heel anders. Onder invloed van maatschappelijke veranderingen en de bewustwording over de klimaatverandering heeft een enorme omslag en ontwikkeling plaatsgevonden in de mindset van ondernemers. Men ziet zorg voor milieu en duurzaamheid gewoon als onderdeel van fatsoenlijk bedrijfsbeleid. Veel bedrijven verdienen ook geld met advies en producten op het gebied van duurzaamheid. En nog meer bedrijven hebben ontdekt dat duurzame productiemethoden meer bestaanszekerheid en winst kunnen opleveren, én zorgen voor werkgelegenheid, een schonere planeet en een goed imago. VNO-NCW is dus gemotiveerd om een bijdrage te leveren aan verduurzaming van de economie.'

Biodiversiteit en bedrijfsleven

'Een mooi voorbeeld is het Platform Biodiversiteit, Ecosystemen en Economie, dat wij in 2011 hebben opgericht, samen met de International Union for Conservation of Nature (IUCN), 's werelds grootste unie van natuurorganisaties. Doel is om in het kader van duurzaam ondernemen ook aandacht te vragen voor ecosystemen en biodiversiteit. Zo lanceerde het platform in april van dit jaar een Helpdesk Bedrijfsleven en Biodiversiteit. Ook in 2013 is er weer een subsidie-mogelijkheid voor pilotprojecten van bedrijven, die willen overstappen naar meer duurzame productiemethoden. Dit wordt mogelijk gemaakt door het ministerie van Economische Zaken. In de vorige ronde zijn twaalf voorstellen gehonoreerd met een subsidie. Daarbij ging het onder andere om het vervangen van niet-duurzame door duurzamere grondstoffen, het verminderen van pesticide en vervuiling, het integreren van maatregelen voor meer biodiversiteit bij grondgebruik en het plaatsen van visvriendelijke gemalen.'

Dutch Sustainable Growth Coalition

U noemde in uw toespraak bij de Wereld Waterdag onder andere de Dutch Sustainable Growth Coalition en de drie principes Shape, Share en Stimulate. *Kunt u iets meer vertellen over deze coalitie en de drie principes?*

Wientjes: 'Enkele jaren geleden hebben de acht grootste Nederlandse multinationals zich verenigd onder de noemer Dutch Sustainable Growth Coalition, met Jan Peter Balkenende als boegbeeld. Deze wereldspelers willen nationaal én internationaal op het gebied van duurzaamheid een voorbeeld vormen voor andere bedrijven. Door zichzelf ambitieuze doelstellingen op te leggen, hopen deze bedrijven de ontwikkeling richting een duurzame, circulaire economie te vormen en te stimuleren. Men zag dat de politiek wereldwijd, na een hoopvol begin in Kyoto begin deze eeuw, het duurzaamheidsstreven meer en meer uit het oog verloor. Omdat bedrijven inmiddels goed begrijpen dat een duurzame economie van levensbelang is voor iedereen, hebben zij de fakkel overgenomen. Daarbij doet het bedrijfsleven trouwens nog wel een beroep op de politiek, voor mondiale afspraken over duurzaamheid, klimaat en ecologie. Nationale overheden moeten er vervolgens voor zorgen dat deze neerslaan in evenwichtige wetgeving, die eerlijke concurrentie stimuleert. Want er moet wel altijd een level playing field zijn. Daarmee voorkom je concurrentievervalsing, bijvoorbeeld doordat bedrijven in

meer vooruitstrevende landen gebonden zijn aan strengere milieuregels dan hun concurrenten in landen die het niet zo nauw nemen met het naleven van de afspraken.'

Hoe staat VNO-NCW tegenover het gebruik van middelen die slecht zijn voor het milieu, zoals microplastics of gewasbeschermingsmiddelen? Roept u uw leden op deze niet meer te gebruiken?

Wientjes: 'De Nederlandse industrie heeft de afgelopen decennia zijn sporen verdiend op het gebied van zuiniger omgaan met grondstoffen en water, en terugdringen van vervuiling en uitstoot van CO₂. Het klassieke milieubeleid, dat toezag op schonere lucht, water en bodem, heeft zijn vruchten afgeworpen. Veel bedrijven hebben ook zelf groot belang bij schoon water, zoals de voedselindustrie. Mede daardoor hebben wij een scherp oog voor waterkwaliteit. Daarbij hoort ook de zorg dat producten na de gebruiksfase geen belasting voor het milieu moeten opleveren. Dat is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van producenten, consumenten en overheid. We zijn misschien nog niet helemaal waar we willen zijn, maar we zijn een heel eind op de goede weg.'

Innovatie is essentieel

'Nederlandse bedrijven geven per jaar een kleine miljard euro uit aan waterzuivering, ofwel via eigen installaties, ofwel uitbesteed aan waterschappen of drinkwaterbedrijven. Nieuwe bedreigingen, zoals

Wientjes: 'Zorg voor milieu is onderdeel van fatsoenlijk bedrijfsbeleid'.

nanostoffen, houden we scherp in de gaten. Maar we zouden geen Nederlanders zijn, als we bedreigingen niet zouden omzetten in kansen. Zo stimuleren wij bedrijven om alternatieven te ontwikkelen voor stoffen die schadelijk zijn voor het milieu. Ons bedrijfsleven loopt wereldwijd voorop bij het vinden van innovatieve oplossingen voor problemen met ongewenste stoffen. Bijvoorbeeld op het gebied van biologische bestrijdingsmiddelen en zaadveredeling is Nederland een erkend innovator en marktleider. Door zaden te ontwikkelen die bij de teelt minder chemische bestrijdingsmiddelen nodig hebben, draagt deze sector wezenlijk bij aan het terugdringen van vervuiling van oppervlaktewater.'

Topsectoren water en voedsel

Hij vervolgt: 'Nederland beschikt over veel ervaring en kennis op het gebied van duurzamer maken van productieprocessen. Het is tekenend dat in de nieuwe plannen van minister Ploumen de topsectoren water en voedsel aan elkaar worden gekoppeld en worden genoemd als belangrijke en veelbelovende exportproducten. De Nederlandse

industrie gebruikt bijvoorbeeld veel minder water en grondstoffen bij de productie van voedsel dan in andere landen; dat biedt dus kansen. Ook op dat gebied hebben we trouwens van een nadeel een voordeel weten te maken. Nederland is historisch gezien een land waar burgers, boeren en bedrijven dicht op elkaar zitten en waar goed watermanagement essentieel was om alle belangen evenwichtig te dienen. Dat heeft geleid tot een uitgekristalliseerd en fijnmazig systeem van waterbeheer waar iedereen nu de voordelen van kan plukken, zowel qua veiligheid als op het gebied van waterkwantiteit en -kwaliteit. Dat model en de bijbehorende kennis zijn nu op zichzelf weer interessante exportproducten.'

Vewin pleit voor het principe 'de vervuiler betaalt': hoe kijkt u daar tegenaan? En als daarvoor de winst van bedrijven in deze economisch moeilijke tijden verder onder druk komt te staan?
Wientjes: 'Het principe onderschrijven wij, maar je moet als land wel in de gaten houden dat er een level playing field is en blijft. Als de kosten voor bedrijven te hoog worden, kunnen ze internationaal niet meer concurreren.

Op het gebied van drinkwater hebben wij momenteel niet te klagen. De kwaliteit is goed en de prijs is redelijk, hoewel die volgens ons nog lager kan. Wel vinden wij dat het waterbeheer bij de gemeenten en de waterschappen efficiënter kan. Wij denken dat bedrijven nu nog te veel betalen voor de afvoer en zuivering van afvalwater. In dat kader houden wij ook de vorderingen in de samenwerking en efficiencyverbetering onder het Bestuursakkoord Water nauwlettend in de gaten.'

Schaliegas is game changer

'Op het gebied van bijvoorbeeld energie ligt de zaak anders. Zo zien wij een groot probleem ontstaan rondom schaliegas. We zijn bang dat Nederland, als we dat niet goed managen, de boot gaat missen bij deze economisch en geopolitiek zeer belangrijke ontwikkeling. Het is een echte 'game changer'. Je ziet nu al dat de VS binnen 10 tot 20 jaar onafhankelijk worden van buitenlandse energie, door de sterke groei van de schaliegasproductie. De prijs van energie is in de VS intussen zo laag geworden, dat de chemische industrie dáár aan het investeren is, terwijl zij Europa links dreigen te laten liggen. Dat is een slechte zaak. Nederland en Europa moeten de mogelijkheden van schaliegas daarom niet aan zich voorbij laten gaan. Ons uitgangspunt is wel dat schaliegaswinning voor de lokale bewoners en het milieu geen risico mag vormen; in dat kader wachten we het onderzoek dat het ministerie van Economische Zaken momenteel laat uitvoeren in vertrouwen af.'

Duurzaam blijft het doel

'Olie en gas leveren energie en vormen een grondstof voor een groot deel van onze industrie. Als dat bij ons tweemaal zo duur is als elders, kun je niet spreken van een level playing field. Wij denken dat je nog steeds moet streven naar een duurzame energievoorziening, op basis van zon, wind en water. Maar het kost nog wel enkele decennia vóór we helemaal zover zijn. Met schaliegas kopen we tijd om de transitie naar duurzame energie soepel te laten verlopen. We zitten op een enorme nationale bodemschat en het zou wel erg vreemd zijn als we daar geen gebruik van maken.'

Privaat en publiek samen

VNO-NCW is de vertegenwoordiger van bedrijven, Vewin vertegenwoordigt publieke dienstverlening door drinkwaterbedrijven.

‘DUURZAME ENERGIE- VOORZIENING BLIJFT HET DOEL’

In uw speech op Wereld Waterdag onderstreept u de essentiële rol van overheden bij het beschermen van publieke goederen, zoals milieu en water. *Is dat ook het licht waarin u de relatie met de drinkwaterbedrijven beziet?*

Wientjes: ‘De drinkwaterbedrijven zijn als publieke nv’s verantwoordelijk voor de productie en distributie van voldoende, veilig en betrouwbaar drinkwater. Dat doen ze goed. Maar ze mogen van ons best wat meer doen. Zo is de samenwerking binnen de topsectoren gebaseerd op de driehoek overheid – bedrijven – onderzoek. Wij vinden dat de drinkwaterbedrijven meer zouden mogen betekenen op het gebied van research, met name in verband met export van kennis en diensten voor winning en zuivering. Wij zien daar een enorm potentieel: water is of wordt overal ter wereld een schaars goed, dus er valt geld mee te verdienen.’

U noemde ook de samenwerking van het bedrijfsleven met stakeholders zoals milieuorganisaties, onder andere om de bewustwording van risico’s te vergroten. *Is de brief die VNO-NCW samen met enkele koepels naar de Deltacommissaris stuurde, een voorbeeld van de samenwerking die u voor ogen staat?*

Wientjes: ‘Onze relaties met andere stakeholders zijn de afgelopen jaren sterk ontwikkeld en geprofessionaliseerd. Steeds vaker werken we ook samen met ngo’s, zoals de eerdergenoemde IUCN. Onze belangen lopen niet meer zo ver uiteen als 20, 30 jaar geleden. Ik zeg wel eens gekscherend: ‘Vroeger kwamen ze via de voorgevel, nu via de voordeur’. Samenwerking met koepels zoals Vewin ligt natuurlijk nóg meer voor de hand, al was het maar omdat dat gewoon één van onze leden is.’

Zijn er, naast het zoetwaterdossier, andere onderwerpen waar Vewin en VNO-NCW samen

kunnen optrekken? Bijvoorbeeld op het gebied van administratieve lastenverlichting?

Wientjes: ‘Administratieve lastenverlichting is inderdaad een onderwerp dat ons na aan het hart ligt. In het verleden hebben we samen met Vewin al succesvol geageerd tegen de grondwaterbelasting. Waar relevant, zullen we op soortgelijke dossiers weer samen gaan optrekken.’

In Europa loopt een discussie over de mogelijke privatisering van drinkwaterbedrijven. In Nederland is dat niet aan de orde, omdat de Drinkwaterwet dat niet toestaat. *Hoe kijkt u hier tegenaan?*

Wientjes: ‘Wij zijn er niet per se voor om alle overheidsdiensten te privatiseren. Sommige dienstverlening kun je beter overlaten aan de markt, maar drinkwater hoort daar volgens ons niet bij. Zolang de prijs en de kwaliteit van drinkwater in evenwicht zijn, vinden wij het nationale belang prevaleren. Bij de afvalwaterketen zijn wij voor het onderbrengen van het beheer en onderhoud van de infrastructuur en de zuivering bij één waterketenbedrijf, als dat de efficiency ten goede komt. Maar ook daar kan een publieke nv een goed model zijn.’

Kort

Vewin-bureau verhuist naar hartje Den Haag

Vewin verhuist op 24 mei 2013 naar de 19e etage van de Haagse Malietoren aan de Bezuidenhoutseweg, waar onder andere ook VNO-NCW en MKB Nederland zijn gevestigd. Als belangenbehartiger van de Nederlandse drinkwaterbedrijven vestigt Vewin zich dan nóg dichterbij het politieke en bestuurlijke hart van Nederland.

Bij de oprichting in 1952 was Vewin gevestigd in Amsterdam, in 1964 volgde een verhuizing naar Rijswijk. Ten tijde van de oprichting telde Nederland 198 drinkwaterbedrijven, waarvan er 177 lid waren van Vewin. Alle waterbedrijven bij elkaar produceerden toen 350 miljoen kubieke meter water. Nu telt Nederland 10 waterbedrijven, de leden van Vewin. De totale jaarlijkse drinkwaterproductie is momenteel zo’n 1,1 miljard kuub water van onberispelijke kwaliteit.

A portrait of Carla Dik-Faber, a woman with short brown hair and glasses, wearing a light-colored cardigan with a dark trim and buttons. She is smiling and standing in a modern, brightly lit interior space with large windows and architectural details. The background is slightly blurred, showing other people and building structures.

Waterwoordvoerder Carla Dik-Faber, ChristenUnie:

‘Het liefst zou ik microplastics verbieden’

Sinds september 2012 heeft Carla Dik-Faber als lid van de Tweede Kamerfractie van de ChristenUnie (CU) onder andere het onderwerp ‘water’ onder haar hoede. Een portret van een bevlogen voorvechter van duurzaamheid en meer aandacht voor water en milieu.

Rond de eeuwwisseling kwam kunsthistoricus Carla Dik-Faber (Voorburg, 1971) via de toenmalige RPF terecht bij de ChristenUnie. Van 2003 tot 2010 was ze gemeenteraadslid in Veenendaal en vanaf 2007 ook Statenlid in de Provinciale Staten van Utrecht, waar ze vanaf 2009 optrad als fractievoorzitter. *Vanwaar de overstap naar de landelijke politiek?*

Dik: 'Mijn persoonlijke passie is Nederland duurzamer maken en dan bereik je nu eenmaal meer in Den Haag. De ChristenUnie ziet water als bron van leven en om dat zo te houden, moet de kwaliteit ervan op orde zijn. De partij zet zich ervoor in dat de Nederlanders in de delta kunnen blijven wonen en werken, goed beschermd tegen hoogwater en voorzien van voldoende en goed zoet water voor alle toepassingen.'

Ze vervolgt: 'Voor ons is het Delta-programma, overigens ooit geïnitieerd door ChristenUnie-staatssecretaris Tineke Huizinga, daarom erg belangrijk. Mede daarom zetten wij vraagtekens bij de plannen van het kabinet om KRW-maatregelen op het gebied van waterkwaliteit te financieren uit gelden die al waren gereserveerd voor het hoogwaterbeschermingsprogramma. Wij snappen dat er verplichtingen bestaan vanuit de KRW en er zijn ook efficiency-voordelen te halen door integraal naar water te kijken, maar wij vinden het belangrijk dat de veiligheid en de zoetwatervoorziening niet onder druk komen te staan.'

Zoetwaterstrategie

Dik: 'Onze aandacht voor het Delta-programma is ingegeven door de klimaatveranderingen die we om ons heen zien optreden. De zeespiegelstijging heeft voor ons niet alleen een veiligheidsaspect, maar ook een zoetwater-kant: de verzilting van de bodem, vooral in West-Nederland. Wij onderschrijven dan ook het pleidooi van Vewin om in het kader van het Deltaprogramma strategisch na te denken over de zoetwatervoorziening. Een ander gevolg van de klimaatverandering is dat het vooral in steden warmer gaat worden. Ik pleit al enige tijd voor meer aandacht voor dit probleem en wil dat gemeenten meer groen-blauwe locaties regelen: plekken met water en natuur die een stad kunnen verkoelen.'

'Door de klimaatverandering kunnen in perioden van droogte ernstige watertekorten optreden', aldus Dik. 'Daarom wil ik de nationale verdringingsreeks water nog eens kritisch tegen het licht houden, om te zien of die ook onder de veranderende omstandigheden nog klopt.'

Duurzaamheid voorop

Voor drinkwaterbedrijven is een schoon milieu van groot belang. Lozingen en het gebruik van chemische middelen, gewasbeschermingsmiddelen en medicijnresten kunnen een bedreiging zijn voor grond- en oppervlaktewater, de bronnen waar drinkwater van wordt gemaakt. *Welke rol speelt het milieu voor de ChristenUnie?*

Dik: 'Wij zien onze leefomgeving, dus ook het milieu, als een deel van de schepping. Om dat door te kunnen geven aan volgende generaties, moeten we er samen goed voor zorgen. De manier waarop we tot nu toe de maatschappij en de economie hebben ingericht, moet volgens ons ingrijpend veranderen. Duurzaamheid en recycling zijn daarbij de leidende inrichtingsprincipes. Op het gebied van waterkwaliteit zien we de afgelopen jaren gelukkig flinke verbeteringen, maar we zijn er nog lang niet. Vooral voor de industrie en de landbouw zijn nog wel de nodige maatregelen denkbaar. Soms zijn dat overigens heel eenvoudige zaken, zoals driftarme doppen voor het spuiten van gewasbeschermingsmiddelen.'

Hoe staat u tegenover het gebruik van middelen die aantoonbaar slecht zijn voor het milieu, zoals microplastics en glyfosaat? Wat wilt u eraan doen om het gebruik van dit soort stoffen te verminderen?

Dik: 'Op het gebied van nieuwe stoffen, maken we ons grote zorgen over onder andere medicijnresten en microplastics. Het liefst zou ik een motie willen indienen om microplastics te verbieden, maar daarvoor krijg ik momenteel de handen niet op elkaar. Er zal in ieder geval wel iets moeten gebeuren op het gebied van bewustwording bij de consument. Daarom ondersteunen wij het voorstel van de PvdA om meer informatie op verpakkingen van personal care-producten. En het lijkt me dat ik eens ga praten met de producenten die microplastics in het milieu brengen.'

Vewin pleit voor het principe 'de vervuiler betaalt', hoe kijkt u daar tegenaan?

Dik: 'Wij onderschrijven dat uitgangspunt. Het is ook maatschappelijk veel goedkoper om aan de bron te zuiveren. Je moet daar wel een balans in vinden. Je kunt de kosten van het tegengaan of opruimen van de vervuiling van het oppervlakte- en grondwater door de landbouw niet eenzijdig bij de boeren neerleggen. Dan komt hun verdienmodel nog verder onder druk te staan, omdat ze die kosten niet kunnen verwerken in hun prijzen. Ik zie meer in proactieve maatregelen om vervuiling terug te dringen, hoewel zelfs dat voor sommige boeren al te duur kan zijn.'

Drinkwaterdossier

Het verkiezingsprogramma van de ChristenUnie heet 'Voor de verandering': welke veranderingen heeft u voor ogen op het drinkwaterdossier, wanneer heeft u uw missie bereikt?

Dik, lachend: 'Dat van dat motto klopt, maar juist op het drinkwaterdossier willen wij helemaal geen veranderingen. Ook privatisering is voor ons geen issue. In Nederland is de drinkwatervoorziening prima geregeld, dus ik zou zeggen: 'Houden zo.' Een persoonlijke missie van mij is bereikt, als ik de hoeveelheid plastic in ons milieu kan terugdringen. Zo heeft de ChristenUnie nog geprobeerd de stategie uit te breiden naar kleine plastic flesjes, maar dat heeft niet mogen baten. Jammer, want bijvoorbeeld die flesjes bronwater zijn helemaal niet nodig. Er komt uit elke kraan perfect drinkwater, dat ook nog eens veel goedkoper en milieuvriendelijker is!'

Het einde van het levende water?

'Waterbedrijf van de toekomst maakt 100% zuiver water'

Als het aan hoogleraar Innovatieve waterzuiveringsprocessen Walter van der Meer ligt, ziet de drinkwaterproductie in Nederland er in de toekomst heel anders uit. Uitgangspunt moet zijn: de behoefte van de klant. Mede daarom pleit hij voor 100% zuivering via membraantechnologie. Dat zou in meerdere opzichten een flinke breuk betekenen met de huidige situatie.

Op 15 februari van dit jaar hield prof. dr. ir. Walter van der Meer, algemeen directeur van Oasen, zijn intrede aan de TU Delft. Dit was het officiële begin van zijn hoogleraarschap Innovatieve waterzuiveringsprocessen, dat in de praktijk al in 2011 was begonnen. In zijn oratie 'Het drinkwaterbedrijf van de toekomst' zet hij een heldere stip op de horizon. Meest opvallend onderdeel van zijn betoog: de techniek staat ons toe om 100% zuiver water te maken, waar

we vervolgens drinkwater van kunnen maken door het op de wettelijk voorgeschreven wijze te conditioneren. 'Daaraan zijn zoveel voordelen verbonden, dat we wel gek zouden zijn als we dit niet gaan doen', aldus Van der Meer.

Van bedreigingen kansen maken

Voor de gemiddelde toehoorder klinkt het wellicht niet opzienbarend, maar hiermee gooit Van der Meer een flinke knuppel in

het drinkwaterhoenderhok. Tot nu toe gingen bij drinkwaterproductie uit van analysemethoden en normen die zijn afgeleid van stoffen die in het water voorkomen. De beschikbare bron en de ingezette zuiveringstechnologie bepalen daarmee de uiteindelijke drinkwaterkwaliteit.

'Dat wordt compleet anders', vertelt Van der Meer. 'In de toekomst staat de wens van de gebruiker centraal. En die wil een

duurzame drinkwatervoorziening met onberispelijke waterkwaliteit en ononderbroken levering, tegen lage maatschappelijke kosten.' Andere relevante ontwikkelingen zijn volgens hem: bedreiging van de bestaande drinkwaterbronnen, een zich terugtrekkende rijksoverheid, de roep om duurzaamheid en kostenverlaging, en de invloed op de waterkwaliteit van wat er in het leidingnetwerk met het water gebeurt.

100% volstroomszuivering

Momenteel lukt het de drinkwaterbedrijven heel goed om aan de eisen van de overheid en de wensen van de klant te voldoen. Maar in de toekomst is er dus meer nodig. 'Volgens mij kun je daar het best aan tegemoetkomen met een robuuste volstroomszuivering door omgekeerde osmose-membranen', aldus Van der Meer. 'In vaktermen: one-step reverse osmosis zonder bypass. Daarmee kunnen we 100% zuiver water maken, uit welke bron dan ook: zoet, zout, zilt, grond, oppervlakte, riool. We kunnen er – behalve de watermoleculen – echt alles uit halen, inclusief stoffen die we nu nog niet eens kunnen meten.'

De vraag dringt zich meteen op: waarom zouden we dat doen, is ons drinkwater nu soms niet goed?

'Ons huidige drinkwater is voortreffelijk', zegt Van der Meer. 'Maar er is een aantal grote voordelen aan 100% zuiver water als basis voor drinkwater. Je kunt daarmee overal in Nederland drinkwater maken van exact dezelfde chemische samenstelling en kwaliteit. Er zitten geen groeistoffen, deeltjes of organismen meer in: geen schimmels, geen bacteriën, geen virussen. Je hebt geen onderhouds- of schoonmaakkosten aan je leidingnet in verband met een biofilm of een laag sediment. De consument krijgt 100% zuiver water, nooit meer bruin water, nauwelijks kalkafzetting, geen legionella-besmetting.'

Verschuiving van sensing

Dus er kan straks uit elke soort water drinkwater worden gemaakt. Maar daarmee houdt het niet op. Volstrooms membraanzuivering maakt het distributienet als het ware 'verrassingsvrij'. Van der Meer: 'Drinkwaterbedrijven besteden steeds meer aandacht en geld aan het monitoren van de kwaliteit van het drinkwater in het leidingnet, via smart grids, sensing en

mini labs. Dat is nodig omdat er met het water 'onderweg' in de leidingen nog van alles kan gebeuren, bijvoorbeeld door lokale biofilmvorming, sedimentatie of door bacteriegroei als gevolg van opwarming op zogenoemde hot spots.'

'Met 100% zuiver water als basis ken je de kwaliteit van het drinkwater dat bij de zuivering het net ingaat. Dat water is zó puur dat er in de leidingen geen biofilm kan ontstaan en geen neerslag van vaste deeltjes. Dus hoeft je de kwaliteit van het water in de leidingen ook niet zo intensief te monitoren. Dat kan behoorlijk schelen in de exploitatiekosten van een leidingnetwerk. Bovendien kun je je focus dan verleggen naar het monitoren van de kwaliteit van de leidingen zelf, waardoor je onderhoud en vervanging veel efficiënter kunt uitvoeren. En dat drukt de kosten voor vervangingsinvesteringen.'

Water conditioneren, stoffen toevoegen aan drinkwater, is dat niet vloeken in de kerk?

Van der Meer: 'De Drinkwaterwet verbiedt niet om stoffen toe te voegen, integendeel: de wet schrijft conditionering zelfs voor. Er zijn enkele wettelijke bepalingen waaraan drinkwater moet voldoen: zuurgraad, bufferend vermogen, zuurstofverzadiging, een bepaald percentage kalk. Voordat we 100% zuiver water maken, moeten we goed nagaan of er mogelijk stoffen in het drinkwater ontbreken. We denken van niet,

maar doen hier onderzoek naar. Daarna bekijken we welke stoffen er in welke verhoudingen toegevoegd moeten worden.'

Een andere onderzoekslijn betreft de distributie van het water, waarbij onder andere wordt gekeken naar de materialen van de leidingen. Van der Meer: 'Als de kwaliteit van het water 100% bekend is, kunnen eventuele verontreinigingen door het materiaal van de leidingen, door bijvoorbeeld uitlozing, een rol gaan spelen.'

Lokale zuivering

Een derde aspect van het drinkwaterbedrijf van de toekomst is de zuivering zelf: door dit volledig via membranen te laten lopen, is geen voorzuivering meer nodig. Van der Meer: 'Dat scheelt veel ruimte en geld. Je kunt zo'n membraaninstallatie dan wellicht ook makkelijker lokaal toepassen. Maar je moet wel zeker weten dat de membranen hun werk 100% betrouwbaar doen. Dat betekent dat ze robuust moeten worden uitgevoerd, en makkelijk te reinigen moeten zijn. Daarom wordt momenteel onderzoek uitgevoerd naar de werking van en de benodigde condities voor eenstapsmembraanfiltratie.' Ook de exacte configuratie van de membranen vergt nog nader onderzoek.

Ketens sluiten

'Het leveren van puur water sluit aan bij de algemene trend tot verduurzaming en

energiebesparing. Als je bijvoorbeeld op stadsniveau een gesloten waterketen wilt creëren, biedt 100% membraanzuivering de beste garantie dat je elke keer met schoon water 'begint' en dat er geen kleine restverontreinigingen in de kringloop ontstaan. Ander voordeel van het sluiten van kleinere ketens is dat je lokaal regen- en afvalwater gebruikt als basis voor drinkwater. Daarmee beperk je ook de zuiveringskosten bij de waterschappen.'

Legionella-preventie

'In het kader van plannen voor het huis van de toekomst is het idee geopperd om water in een woonhuis niet meer te verwarmen tot boven de 60 °C, zoals nu gebeurt, maar tot 37 °C. Dat is voor de meeste toepassingen, zoals douchen, afwassen en wassen voldoende en bespaart veel energie. Maar voor het doden van de legionellabacterie voldoet het niet. Dan kan zuiver water een oplossing bieden: daarin kan legionella immers überhaupt niet leven.'

Wat betekent dit voor de drinkwaterbedrijven?

Van der Meer: 'Bij dezelfde kwaliteit is volstroms membraanzuivering meestal goedkoper dan de traditionele aanpak. Als je naar de totale business case kijkt, dus vanaf klant tot bron, ben je sowieso goedkoper uit, zeker als je de kosten meeneemt van zaken zoals legionella-preventie, energie voor verwarming van water, of schade door kalk. Je hoeft de leidingen niet meer te spuien om verontreinigingen weg te spoelen. Doordat je het netwerk goed monitort, kun je het onderhoud op tijd uitvoeren, waardoor je storingen voorkomt. Bedrijven die zuiver proceswater nodig hebben voor hun productie, kunnen het drinkwater zo gebruiken, zonder extra zuivering of conditionering. Wasmachines en afwasautomaten gaan langer mee, omdat we het percentage kalk tot op het promille nauwkeurig kunnen reguleren, overal in Nederland. Er zijn nu al nauwelijks klachten, maar dat worden er straks nóg minder! En het mooie is, er hoeft niet zo gek veel aangepast te worden. Het is gewoon een zaak van de bestaande zuiveringen ombouwen naar 100% membraanfilters. Dat is bewezen techniek, daar hoef je geen jaren meer op te studeren, even afgezien van de onderzoeksthema's die ik hierboven heb geschetst.'

Walter van der Meer: 'Constant perfect drinkwater uit elke bron'.

Wat verwacht u van de drinkwaterbedrijven en de politiek?

Van der Meer: 'Ik schets een toekomstvisie, gebaseerd op deze wat tegendraadse manier van nadenken over waterzuivering: in plaats van groeirijk water pleit ik voor groeiarm water, in plaats van levend water wil ik zuiver water. Ik zou zeggen tegen de drinkwaterbedrijven: 'Niets hoeft, maar pak eruit wat bij je past, er zijn voor iedereen argumenten en handvatten genoeg om er iets mee te kunnen!' Van de politiek verwacht ik een visie op dit onderwerp, omdat het belangrijke gevolgen kan hebben voor onze nationale drinkwatervoorziening, de ruimtelijke ordening en zelfs onze portemonnee.'

'Oasen is al actief aan het voorsorteren op deze toekomst. Wij monitoren niet alleen de kwaliteit van het water, maar kijken

juist ook naar de leidingen zelf. En bij de komende renovatie van één van onze waterzuiveringen gaan we proberen doen met volstroms membraanbehandeling van oevergrondwater. Dat moet gegevens opleveren voor eventuele vervolgstappen. We kijken daarbij integraal naar het onderwerp, dus ook naar wat het voor de klant betekent en welke invloed het materiaal van de leidingen op het water heeft. Daarmee doen we overigens niets revolutionairs: in duikboten en op cruiseschepen wordt dit soort systemen al decennia succesvol toegepast voor de ontzilting van zee-water. Alleen de schaal zou straks weleens wat anders kunnen worden...'

De gehele oratie, inclusief de gepresenteerde sheets, kunt u bekijken via Collegerama van de TU Delft.

120.000 Evides-bekers voor Marathon Rotterdam

Op zondag 14 april vond de jaarlijkse Marathon Rotterdam plaats. Evides Waterbedrijf regelde de drinkwateraansluiting voor dit grootschalige sportevenement en leverde 120.000 drinkwaterbekers voor de duizenden renners.

Dit jaar was het de 33ste editie van de marathon, waar renners uit de hele wereld een topprestatie leveren. Traditiegetrouw vond de start plaats aan de Coolsingel. Langs de route waren diverse drinkwaterposten ingericht, zodat de sporters hun vochniveau op peil konden houden. Naast de marathon waren nog andere parcours uitgezet, waaronder een kidsrun.

Mansveld wil verbod op microplastics

Staatssecretaris Mansveld wil een Europees verbod op microplastics in cosmetica en verzorgingsproducten: 'Tegenhouden aan de bron is het beste middel om de problematiek aan te pakken.'

Volgens Mansveld zijn er voldoende alternatieven voor deze hele kleine stukjes plastic, die onder meer in scrubs, tandpasta en badschuim zitten. Ook Vewin roept alle bedrijven die microplastics gebruiken in hun producten, op hiermee te stoppen. De stukjes plastic komen via het afvalwater in zee terecht, omdat ze te klein zijn om in de rioolwaterzuivering van de waterschappen te worden afgevangen. Inmiddels zijn in de oceaan op 5 km diepte al kleine stukjes plastic aangetroffen.

Volgens de staatssecretaris zijn notenschillen een goed alternatief voor microplastics. Die zijn duurder, maar ook een stuk duurzamer, zegt Mansveld.

Mansveld gaat nu in Brussel lobbyen voor een verbod op microplastics. Een verbod in alleen Nederland is volgens de staatssecretaris weinig zinvol, omdat veel van de producten die microplastics bevatten uit het buitenland komen. Ondertussen wil Mansveld een goede voorlichting: 'Mensen moeten weten of er in hun tube tandpasta of fles badschuim microplastics zitten. Er bestaat nu al een app van de Plastic Soup Foundation om dit per product te checken, en ik ga op zoek naar manieren om de consument nog beter te informeren.' Producent Unilever heeft eerder al aangekondigd om te stoppen met het gebruik van microplastics. Vewin vraagt alle bedrijven die microplastics gebruiken, dit voorbeeld te volgen.

Drinkwaterbedrijven in bestuur Stichting Aqua for All

‘Linking pin bij kleinschalige ontwikkelingsprojecten’

Aqua for All zet zich in voor drinkwater en sanitatie voor de allerarmsten in de wereld. De stichting treedt daarbij op als ‘verbindingsofficier’, om geld, middelen en deskundigheid te mobiliseren als een bijdrage aan programma’s voor ontwikkelingssamenwerking. Ook de drinkwatersector is nauw bij dit werk betrokken.

Aqua for All brengt professionals uit de Nederlandse watersector en ontwikkelingsorganisaties bij elkaar. De stichting voert zelf geen projecten uit, maar stelt juist andere partijen in staat om dit te doen. De ondersteunde projecten hebben

altijd een focus op water en sanitatie, en dragen direct bij aan de Millenniumdoelen. Er zijn drie ontwikkelsporen uitgezet: nieuwe sanitatie, regenwaterbenutting en toegepaste technologie voor de onderste laag van de wereldbevolking.

Bestuurswisseling

Het bestuur van Aqua for All wordt gevormd door vertegenwoordigers van de Nederlandse watersector. Vanaf 2008 was Ria Doedel, directeur van WML, bestuurslid namens de drinkwaterbedrijven. Met

ingang van oktober 2012 is zij opgevolgd door Martien den Blanken, directeur van PWN.

Waarom is Aqua for All in het leven geroepen en waarom participeren de drinkwaterbedrijven?

Doedel: 'Aqua for All is een kleine, bevolgen organisatie die een verschil wil maken voor de allerarmsten op het platteland – de zogeheten 'Base of the Pyramid' – door te helpen zorgen voor twee basale zaken: drinkwater en sanitatie. Dat doel verdient natuurlijk alle steun, zeker van onze sector. De drinkwaterbedrijven zijn ook op andere manieren actief in ontwikkelingslanden. Dan gaat het meestal om Water Operators Partnerships: projecten waarin management en medewerkers van bedrijven worden ondersteund in de optimalisatie van hun bedrijfsvoering, vaak in een stedelijke omgeving. Het draait dan meer om kennisopbouw, vaardigheidstrainingen, terugdringen van non-revenue water en verbeteren van de infrastructuur. Wat dat betreft vormt onze bijdrage aan Aqua for All dus een mooie aanvulling.'

Waterketenbenadering

Den Blanken: 'Ik was vanuit KVWN, de voorloper van het Koninklijk Nederlands Waternetwerk, rond het jaar 2000 betrokken bij de oprichting van Aqua for All, dus ik ben extra vereerd dat ik nu gevraagd ben het stokje over te nemen van Ria Doedel. De achtergrond voor de oprichting destijds was de wens om – na een reeks van succesvolle projecten in ontwikkelingslanden bij gelegenheid van het honderdjarig bestaan van

Ria Doedel, WML.

de (K)VWN – kennis van de drinkwatersector te verbinden aan (drinkwater)projecten van hulporganisaties. Tegelijkertijd is daar ook het onderwerp sanitatie bij betrokken. Groot voordeel is dat we daardoor meer samenwerken met onze collega's van de waterschappen, waardoor we ervaring opdoen met ketenbenadering van de watercyclus. En dat biedt mogelijk weer aanknopingspunten voor samenwerking in Nederland.'

Bijdrage watersector

Aqua for All heeft de overtuiging dat de Nederlandse watersector een structurele bijdrage kan leveren aan armoedebestrijding in brede zin en beschikbaarheid van veilig drinkwater en deugdelijke sanitatie in het bijzonder. De complexe situatie van miljoenen mensen die niet beschikken over veilig drinkwater of deugdelijke sanitatie, vraagt om creatieve oplossingen, vaak in allianties met een combinatie van verschillende financieringsvormen. Aqua for All kan met haar netwerk, ervaring en deskundigheid de 'linking pin' zijn tussen de diverse partijen.

Kan de samenwerking tussen Aqua for All en de drinkwaterbedrijven leiden tot kruisbestuiving?

Doedel: 'Kruisbestuiving richting onze reguliere operatie in Nederland zie ik niet snel gebeuren, maar wél voor onze andere activiteiten in ontwikkelingslanden. Aqua for All komt regelmatig met nieuwe ideeën en concepten, die wij elders weer kunnen toepassen. Voorbeelden daarvan zie ik onder andere bij het ontwikkelspoor 'regenwaterbenutting', waar Aqua for All kennis bundelt over retention, recharge en reuse van regenwater.'

Out of the box

Den Blanken: 'Een groot voordeel van Aqua for All vind ik dat er 'out of the box' wordt nagedacht over oplossingen. In Nederland zitten wij wat vast aan onze werkwijze en ervaring. Ook letterlijk, omdat wij historisch gezien te maken hebben met centrale zuivering en een landsdekkende infrastructuur. In het buitenland sleept men meestal geen grote erfenis met zich mee, ook niet op het gebied van een gescheiden waterketen. Wat dat betreft leert Aqua for All ons de geesten verruimen bij het denken over (andere) concepten van drinkwatervoorziening en sanitatie. Ook voor onze medewerkers die deelnemen aan internationale projecten, is dat zeer leerzaam.'

Creatieve oplossingen

Doedel: 'Wat mij vooral bijblijft van de vijf jaar dat ik dit werk heb mogen doen, is de flexibiliteit en creativiteit waarmee Aqua for All zich aanpast aan de ontwikkelingen in hun veld. Al jaren wordt er minder geld gereserveerd voor ontwikkelings-samenwerking; aan de wel beschikbare gelden worden nieuwe, vooral economische, voorwaarden gesteld. Nog onlangs werd die trend verder bestendigd in de nota 'Wat de wereld verdient' van minister Ploumen van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. Aqua for All ziet kans om in die moeilijke omstandigheden telkens weer met nieuwe financieringsbronnen en -concepten te komen om de allerarmsten te helpen. Dat is mooi om te zien en nog mooier om bij te helpen.'

Toekomst

Den Blanken: 'De komende jaren zullen we ons richten op het vasthouden en uitbouwen van de verbindingen met de waterwereld en het versterken van de positie van Aqua for All in het nieuwe beleid op het gebied van ontwikkelingssamenwerking. Ook de rol van Aqua for All als kennisleverancier en innovator zal de nodige aandacht krijgen. Er is flink wat resultaat geboekt, maar we zijn er nog niet. Er komt van alles op ons af, waaronder de doorvertaling van de Millennium Development Goals na 2015. Het wordt dus een interessante periode!'

Meer weten:
www.aquaforall.nl

Martien den Blanken, PWN.

Prof. De Snoo over bestrijdingsmiddelen en waterkwaliteit

‘Nederland kan deze problemen zelf makkelijk oplossen’

Het gebruik van landbouwchemicaliën kan op gespannen voet staan met de kwaliteit van het oppervlaktewater en grondwater. Er is de afgelopen decennia veel gedaan om de risico's te verminderen, maar de doelstellingen zijn niet gehaald. Volgens Geert de Snoo, hoogleraar Conservation Biology aan de Universiteit Leiden, kan met enkele eenvoudige ingrepen veel méér worden bereikt. ‘Het draait om de politieke wil om dit probleem op te lossen.’

In 2012 publiceerde prof. dr. Geert de Snoo het boek ‘Bestrijdingsmiddelen en waterkwaliteit’. Samen met andere onderzoekers verzamelt hij al meer dan 10 jaar meetgegevens over bestrijdingsmiddelen

in de Nederlandse wateren. ‘Over het algemeen genomen is in die periode een flinke verbetering van de kwaliteit van het oppervlaktewater waarneembaar’, aldus De Snoo. ‘Alleen, de milieuwinst is vooral

van 1997 tot 2002 behaald; daarna gebeurt er hoegenaamd niets meer. Het algemene beeld is dat er meer bestrijdingsmiddelen worden toegelaten en gebruikt, wat in tegenspraak is met de inzet van het beleid.

Niet verwonderlijk dat de afgesproken doelstellingen voor de belasting van het oppervlaktewater door bestrijdingsmiddelen niet zijn gehaald.'

Waar kwam die aanvankelijke milieuwinst vandaan?

De Snoo: 'Dat kwam vooral door het instellen van bufferzones langs sloten en het invoeren van driftarm spuiten met speciale spuitdoppen. Daarna is er in de praktijk niet veel meer gebeurd en is er dus geen vooruitgang te zien. Naar mijn mening moeten we nog een flinke stap maken. Dat kan ook makkelijk, want er zijn enkele eenvoudige en betaalbare oplossingen.'

Het algemene beeld is dat voor alle stoffen bij elkaar genomen de normen overal in het land regelmatig wordt overschreden: wat is daar aan te doen? 'Dat klopt', aldus De Snoo, 'Ik noem dat de 'problematiek van de vele kleine beetjes'. Daar moet je generieke maatregelen voor treffen: technische verbeteringen voor emissiereductie én het consequent aanhouden van een royale teeltvrije zone van anderhalve meter langs waterlopen.'

Technische maatregelen en teeltvrije zones

'Preventieve technische maatregelen hoeven geen rocket science te zijn. Neem spuitdoppen: die zijn nu 50% driftarm, maar dat kan makkelijk 90% worden, zonder hoge kosten. De tweede maatregel, ruime teeltvrije zones, kost de boer wel wat geld: een deel van zijn grond kan hij niet bebouwen. Tegelijkertijd weten we dat de randen van akkers minder productief zijn dan de rest, terwijl ze voor het milieu en het beperken van emissies zeer belangrijk zijn. Dat komt dus neer op een politieke keuze: wat vind je belangrijker? Overigens biedt ook het nieuwe Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid via de Ecological Focus Areas voldoende aanknopingspunten om de inkomstenderving te compenseren door een tegemoetkoming voor natuurvorming.'

U pleit voor 'teeltvrij', niet voor 'spuitvrij'?

De Snoo: 'Met 'teeltvrij' geef je een duidelijk signaal: wij hebben respect voor het omliggende gebied en zijn gebruikers. Ook is 'teeltvrij' beter te controleren en te handhaven. De dubbelslag van driftreductie en brede teeltvrije zones heeft zich bij de aardappelteelt al ruimschoots bewezen.

Datzelfde is haalbaar voor andere open teelten. In de glastuinbouw is ook afspoeling van erven relevant.'

Dit gaat over de generieke problematiek, maar er zijn ook specifieke knelpunten. Hoe pakken we dat aan?

De Snoo: 'We zijn al meer dan 25 jaar bezig het watermilieu schoon te krijgen, maar in bepaalde probleemgebieden, zoals het Westland of de Bollenstreek, lukt dat niet. Het gaat geografisch gezien om minder dan 2% van het landbouwareaal, maar de overschrijdingen zijn zó ernstig dat we daardoor de milieudoelstellingen jaar op jaar niet halen. Daar moet echt iets gebeuren! Ik zie twee mogelijke aanliegroutes: bottom-up aan de toepassingszijde, of normatief via de toelating.'

Bottom-up

'Er zijn in de praktijk zeer succesvolle lokale projecten, waarbij waterbeheerders en ondernemers om de tafel gaan zitten en wel tot 90% winst voor de waterkwaliteit bereiken. Puur door te praten, te luisteren en best practices uit te wisselen volgens een beproefde projectaanpak: probleemanalyse, bewustwording en samenwerken. De kunst is nu om lokale successen te vertalen naar meer grootschalige, regionale oplossingen.'

'De waterbeheerders spelen daarbij een essentiële rol, omdat zij over de meetgegevens beschikken. Naast de gebruikers is er vooral een rol weggelegd voor de chemische industrie, die overigens ook zelf product stewardship propageert, dus kennelijk graag wil meewerken. Deze partijen krijgen van de overheid een bepaalde periode om de zaken aan te pakken, met als achterliggende belofte: als jullie er zelf niet uitkomen, volgt er regelgeving.'

Rol voor de overheid

'Als de gestelde doelen na verloop van die termijn niet zijn behaald, moet je als overheid je verantwoordelijkheid nemen. Naar analogie van de grondwaterbeschermingsgebieden kun je dan gebieden aanwijzen waar bepaalde middelen niet mogen worden toegepast. Een middel blijft dus voor Nederland als geheel toegelaten, behalve in enkele persistente knelpuntgebieden.'

Welke maatregelen moeten volgens u worden opgenomen in de kabinetsplannen voor mi-

lieu, biodiversiteit en landbouw, bijvoorbeeld in de aankomende Tweede Nota Duurzame Gewasbescherming?

De Snoo: 'Dat is vrij eenvoudig: 90% emissiereductie, bufferzones, en nu echt de bestaande knelpunten aanpakken! Het is geen ingewikkelde problematiek, het is een beheersprobleem en we beschikken over de instrumenten om het op te lossen. Ik hoor ook uit de landbouwhoek geluiden dat men daar best wil meewerken. Het gaat nu om de politieke wil om het aan te pakken: visie ontwikkelen, beleid uitstippelen, uitvoeren en handhaven; dat werkt nog steeds. En het mooiste is: we kunnen het zelf, we hebben hier Brussel niet voor nodig!'

Over Europa gesproken, hoe moet volgens u het GLB er na de hervorming uitzien?

De Snoo: 'De oorspronkelijke voorstellen van de Commissie – met name om 7% van het land in te richten voor natuur – waren goed. Het is jammer dat ze zijn afgezwakt door de parlementaire landbouwcommissie en de Raad van Ministers. Ik denk dat je de primaire zorg voor natuur en landschap in de eerste pijler moet brengen, en dus de subsidieverlening aan boeren rechtstreeks moet verbinden aan het voldoen aan duurzaamheidsnormen, zoals de Ecological Focus Areas die de Commissie voorstelt. Dat kunnen ook de bufferzones zijn, waarvoor ik pleit: teeltvrije zones langs waterlopen. De tweede pijler kun je dan gebruiken als beloning voor boeren die extra stappen nemen.'

Bestrijdingsmiddelen in beeld

In 2012 publiceerde Geert de Snoo samen met Martina Vijver het boek 'Bestrijdingsmiddelen en waterkwaliteit' (ISBN 978-90-5191-170-1); een inventarisatie van de milieuaspecten van bestrijdingsmiddelen in het Nederlandse water, op basis van meerjarige metingen door verschillende waterbeheerders: mogelijke risico's, oorzaken en oplossingsrichtingen. De gegevens zijn – samengevat in duizenden kaarten – te vinden op www.bestrijdingsmiddelenatlas.nl.

Ook is hier het boek gratis te downloaden.

Ondertussen in Brussel

‘Geen vrijemarkt-experimenten met drinkwater’

Advocaat Toine Manders (Stiphout, 1956) is sinds 1999 lid van het Europees Parlement voor de VVD. Daarvóór was hij tussen 1994 en 1999 fractievoorzitter van de VVD in de gemeenteraad van Asten en vanaf 1995 tevens lid van de Provinciale Staten van Brabant. Hij is actief in drie EP-commissies: Interne Markt en Consumentenbescherming, Juridische zaken, en Milieubeheer, Volksgezondheid en Voedselveiligheid.

Als lid van de Commissie Milieubeheer, Volksgezondheid en Voedselveiligheid ondertekende Manders enkele wijzigingsvoorstellen, waardoor drie farmaceutische stoffen niet op de lijst van prioritaire stoffen werden geplaatst, zoals de Europese Commissie wel had voorgesteld. Het gaat om alpha-ethinylestradiol (EE2), bèta-estradiol (E2) en diclofenac. Vanwege de gezondheidsrisico's die deze stoffen met zich mee kunnen brengen, had Vewin ervoor gepleit deze stoffen op de lijst te handhaven. *Wat was zijn motivatie om de Vewin-lijn niet te steunen?*

Manders: 'De extra kosten en stijgende lasten om het water nog verder te zuiveren, wogen voor mij niet op tegen de zeer beperkte gezondheidsrisico's. Maar nog belangrijker: ik wil dat de vervuiler betaalt, om er zo voor te zorgen dat deze stoffen überhaupt niet meer in het milieu komen. Dat kan bijvoorbeeld door strenge eisen te stellen aan de kwaliteit van het water dat farmaceutische bedrijven lozen op het oppervlaktewater. Door deze stoffen op de lijst prioritaire stoffen te zetten wordt het probleem verplaatst naar de waterschappen en de drinkwaterbedrijven, met hogere kosten voor de burger als gevolg.'

U wilt dat de vervuiler betaalt, maar door de stoffen van de lijst te halen, bereik je dát in ieder geval niet; er moeten toch ook gewoon hoge eisen worden gesteld aan de farmaceutische industrie, dus 'en-en' in plaats van één van beide?

Manders: 'We moeten strengere eisen stellen aan de kwaliteit van het water dat farmaceutische bedrijven lozen. Aanpakken bij de bron dus en niet via de belastingbetaler.'

Europees bewustzijn

U staat bekend als een pleitbezorger voor de Europese zaak: vindt u het Europese bewustzijn van de Nederlanders te laag en ziet u het als een taak van de Europese Unie dit bewustzijn te vergroten?

Manders: 'Al meer dan twaalf jaar draag ik uit dat Nederland een actief onderdeel is van Europa. Het hart van onze Europese samenwerking, de interne markt, heeft hier en elders voor veel economische groei en werkgelegenheid gezorgd. Europa biedt veel kansen. Het is jammer dat veel bruikbare Europese wetgeving bij ondernemers en consumenten nog steeds onbekend is en daardoor niet ten volle wordt benut.'

'Een voorbeeld: de productenrichtlijn bepaalt dat wanneer een product ergens binnen de EU wettelijk is toegelaten, het onder dezelfde voorwaarden in alle andere lidstaten op de markt mag worden gebracht. Veel mensen, bedrijven en zelfs overheden zijn hiervan niet op de hoogte. Dit geldt analoog ook voor de dienstenrichtlijn: je kunt als EU-burger in alle aangesloten lidstaten diensten verrichten, zonder dat je telkens een vergunning nodig hebt. Deze Europese regels kunnen zelfs een Nederlands bestemmingsplan opzijzetten. Maar omdat lagere Nederlandse overheden onbekend zijn met dat feit, moeten ondernemers soms tot aan de Raad van State procederen om hun gelijk te halen.'

'Een ander voorbeeld is de organisatie Solvit, die in alle lidstaten mensen gratis helpt bij het oplossen van problemen die ze onder-

vinden met Europese regels. In Nederland wordt er weinig gebruik van gemaakt, omdat de naamsbekendheid van het instituut vrijwel nul is. De communicatie vanuit Brussel kan dus nog wel een stuk beter.'

Innovatievere aanbestedingsregels

De parlementaire commissie Interne markt stemt binnenkort over de nieuwe aanbestedingsrichtlijn, die als doel heeft: verminderde bureaucratie. De Europese Commissie is tegen het verhogen van de drempelbedragen voor de aanbestedingen vanwege de internationale handelsverdragen binnen de Wereldhandelsorganisatie WTO. Vewin is het hier niet mee eens: voor de drinkwaterbedrijven is om technische redenen de regionale situatie bepalend. De vaste, lokale drinkwaterinfrastructuur maakt dat er geen sprake is van een markt. Toch lijkt de Europese Commissie de drinkwatersector te willen toetsen aan de interne markt-bepalingen. *Hoe denkt u daarover?*

Manders: 'Elke Europeaan heeft recht op schoon en betrouwbaar drinkwater. Dit is primair een overheidstaak, waardoor de regels voor de interne markt in principe niet gelden. Maar bij aanbestedingen zijn ook overheidsbedrijven gebonden aan de aanbestedingsregels. Ik ben voorstander van verhoging van de drempelbedragen, omdat dat lastenvermindering oplevert. Kleine aanbestedingen die vaak juist niet grensoverschrijdend zijn, hoeven wat de VVD betreft niet via Europese regels te worden aanbesteed. Ik heb de Europese Commissie dan ook gevraagd om bij de komende WTO-onderhandelingen in te zetten op hogere drempelbedragen, met name voor semi-overheidsbedrijven, om ervoor te zorgen dat men een aantal zaken regionaal of nationaal kan uitzetten.'

'Ik ben ook voor het geven van meer ruimte aan de aanbestedende partij; dat hoeft Europa niet te micro-managen. Zo heb ik voorstellen gedaan om overheden in de aanbestedingsrichtlijn meer ruimte te geven op welke criteria zij willen aanbesteden. Ze hoeven niet meer te kiezen voor de laagste prijs, maar mogen bijvoorbeeld ook het meest innovatieve aanbod kiezen. Zo kan de overheid de showroom voor innovatie worden, door bijvoorbeeld als launching customer op te treden. Dat lijkt mij beter dan subsidies verstrekken, en tegelijkertijd zelf als overheid níét het goede voorbeeld geven.'

Geen vrije markt voor drinkwater

Een actuele discussie is die over de concessierichtlijn. Vewin is verheugd over het amendement van het EP op het voorstel van de Commissie. Dit zogeheten 'artikel 1 bis' geeft de lidstaten keuzevrijheid over het stelsel waarbij overheidsopdrachten kunnen worden uitbesteed. Dat betekent dat de Nederlandse drinkwatervoorziening georganiseerd kan blijven zoals nu en er geen concessiestelsel nodig is. *Wat is uw standpunt over deze concessierichtlijn?*

Manders: 'In theorie is een open markt een goede zaak. Maar de ervaringen die we hebben opgedaan bij het liberaliseren van de energie- en de openbaar vervoermarkt, maken dat ik voor drinkwater niet sta te popelen voor de invoering van marktwerking. Zeker niet als dat betekent dat je afhankelijk wordt van buitenlandse bedrijven. Het nationale belang voor de volksgezondheid weegt hier volgens mij veel zwaarder.'

Zoetwaterstrategie nét zo noodzakelijk als veiligheid

Het kantoorpand van Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard staat op de dijk langs de Nieuwe Maas in Rotterdam. Dijkgraaf Hans Oosters hoeft maar vanuit zijn werkkamer naar buiten te kijken om zijn kerntaak te visualiseren: droge voeten en schoon water. Maar hij ziet ook iets anders: de strijd tussen zout en zoet water.

Schieland en de Krimpenerwaard is juist door haar ligging aan een open verbinding met zee gevoelig voor verzilting. Niet alleen door zoute kwel vanuit de ondergrond, maar vooral door het indringen van zeewater bij lage rivierstanden.

‘In het voorjaar en begin van de zomer zijn de rivierafvoeren laag en kan zee-water diep het land binnendringen’, aldus Oosters. ‘Er bevinden zich in ons gebied enkele belangrijke inlaatpunten die een groot deel van de Randstad van zoet water voorzien. We maken regelmatig mee dat wij hier geen water kunnen inlaten door een te hoog chloordegehalte. In het veenweidegebied van West-Nederland is veel zoet water nodig: een inlaatstop vormt een risico voor de landbouw, maar ook voor de industrie, de drinkwatervoorziening en de natuur. En niet te vergeten: wij hebben water nodig om onze veendijken op sterkte te houden. Tot nu toe hebben we dit kunnen regelen via Waterakkoorden met naburige waterschappen. Maar het is belangrijk dat we dit probleem structureel aanpakken, via het Deltaprogramma.’

Voldoende zoet water staat dus hoog op de agenda bij Schieland en de Krimpenerwaard. *Wat moet er volgens u gebeuren?*

Oosters: ‘Je kunt aan de vraagkant proberen te sturen op het verminderen van de waterbehoefte. In de glastuinbouw besteden we bijvoorbeeld veel aandacht aan het sluiten van de waterketen, zodat de behoefte van tuinders aan ‘extern’ zoet water afneemt of zelfs verdwijnt. Aan de aanbodzijde hebben we Waterakkoorden, waarmee ik schat nog een jaar of 20 vooruit te kunnen. Maar het Deltaprogramma heeft een langere horizon en dan zijn er misschien andere maatregelen nodig.’

Innovatieve oplossingen

Hij vervolgt: ‘Zo wil het bedrijfsleven in de haven een open verbinding met zee houden, wat voor ons een extra uitdaging vormt. Er wordt nu onderzoek gedaan naar grote belenschermen, zoals je die ook wel ziet in sluiscomplexen: opstijgende luchtbelletjes houden daarbij zout en zoet water gescheiden. Verder is het technisch en waterstaatkundig mogelijk om water van de Lek via de Krimpenerwaard naar de Hollandse IJssel te leiden. Ook kan er vanuit het Amsterdam-Rijnkanaal water via de Hollandse IJssel worden aangevoerd. En – niet in de laatste plaats – wij zijn zeer geïnteresseerd in de afvoerdeling van de Rijn en bestuderen mogelijkheden om in droge tijden via het regelwerk Pannerden bij Arnhem meer Rijnwater deze kant op te sturen.’

Zoetwatervisie

‘In Nederland houden we op het gebied van veiligheid de lange termijn goed in de gaten, maar in de discussie over zoet en zout water gaat men nog te veel uit van het hier en nu. Het is mooi om te proberen de boel onder controle te houden met bestaande bestuurlijke afspraken, maar dat gaat hoogstens een jaar of 20 goed. De aanloop naar het Deltaprogramma is een unieke kans om ook de zoetwatervoorziening voor langere termijn veilig te stellen. We gaan maar één keer richting de Kamer met voorstellen voor het nieuwe Deltaprogramma, dus ik pleit voor wat meer strategische visie op dit gebied.’

Speelt de Kaderrichtlijn Water (KRW) nog een rol bij de zoetwatervoorziening?

Oosters: ‘In de eerste KRW-periode, die in 2016 afloopt, hebben wij enkele grote slagen kunnen maken, zoals de sanering van de Kralingse Plas. In de volgende periode komen er nog enkele interessante opgaven op ons af, zoals het creëren van natuur in de Krimpenerwaard. De bedoeling is om daar een kwart van de 10.000 hectare landbouwgrond om te zetten naar natuur. Hiermee kan een belangrijke bijdrage geleverd worden aan het bereiken van de Nederlandse KRW-doelen in landbouwgebieden.’

Welke nadelige gevolgen ondervindt u van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen?

Oosters: 'In Schieland bevindt zich veel glastuinbouw, waar flink wat bestrijdingsmiddelen worden ingezet. Wij zoeken de dialoog met de tuinders, om gezamenlijk in te zetten op het sluiten van ketens. Een concreet voorbeeld is het project Aqua Reuse, waarbij we samen met de gemeente Bleiswijk, de provincie Zuid-Holland en de tuinders kijken naar een gezamenlijke investering in een lokale zuivering. De tuinders pompen zelf grondwater op, gebruiken dat voor hun teelt, zuiveren het in hun eigen zuivering en brengen het weer terug in de grond. Zo vang je enkele vliegen in één klap: er zijn minder emissies naar het oppervlaktewater én je zuivert alleen het vervuilde water. Dat is veel goedkoper dan deze stoffen in onze rioolwaterzuiveringen te moeten zuiveren uit de hoofdstroom.'

Hoe loopt de samenwerking met de drinkwaterbedrijven; brengt de uitwerking van het Bestuursakkoord Water daar nog verandering in?

Oosters: 'Wij komen elkaar natuurlijk regelmatig tegen, vooral in projecten. Zo moet Oasen fors investeren in een zuivering voor brijn, het zeer zoute overblijfsel van drinkwaterproductie uit zilt water. Wij renoveren in hetzelfde gebied onze zuiveringsinstallatie De Grootte Zaag. We onderzoeken nu samen de mogelijkheden om de nieuwe zuivering van Oasen op onze awzi te bouwen, waarmee we beide flink kunnen besparen. Tegelijkertijd denk ik dat de opstellers van het BAW wel erg optimistische opvattingen hadden over de samenwerkingsmogelijkheden. Het gaat toch vooral over het optimaliseren van de afvalwaterketen, ook in ons gebied. Wij hebben al vanaf 2008 optimalisatiestudies uitgevoerd en de aanbevelingen daarvan uitgewerkt in de praktijk, bijvoorbeeld

door praktische gezamenlijke investeringen. Dat heeft toen de nodige besparingen opgeleverd, waardoor wij al vrij 'lean & mean' aan de uitwerking van het BAW begonnen. We voeren dat naar eer en geweten uit, onder andere door in de uitvoering naar meer schaalgroottes te streven. Maar het laaghangende fruit was hier al eerder geplukt.'

Vertrouwen

Oosters besluit: 'In dat kader wil ik nog graag opmerken dat ik de 'stok achter de deur' bij het BAW nooit heb begrepen. Het is een akkoord tussen overheden, waarvan je gewoon mag verwachten dat ze hun taak serieus vervullen en hun beloften nakomen. De bezuinigingsopgave voor het rijk is binnen, dus dan zeg ik: 'Geef ons, je mede-overheden, de vrijheid om de juiste dingen in de keten te doen' en je zult zien: dat komt gewoon in orde!'

Europa weert hormoonverstorende stoffen niet

Vewin waarschuwt voor de gevolgen van de sterk afgezwakte Europese richtlijn Prioritaire stoffen. Op 17 april bereikten de Europese lidstaten, het Europees Parlement en de Europese Commissie een compromis-akkoord over deze richtlijn. Hierbij zijn drie farmaceutische c.q. hormoonverstorende stoffen van de voorgestelde 'verboden lijst' verwijderd.

Afgesproken is dat de Europese Commissie binnen twee jaar een strategie moet ontwikkelen voor het op de markt brengen van geneesmiddelen die schadelijk zijn voor het milieu. Hierbij zullen ook de gevolgen voor de volksgezondheid worden meegenomen. De stoffen zullen intussen gewoon vrijkomen; stoffen die schadelijk zijn voor mens en het leefmilieu.

Watch List

Het commissievoorstel introduceert slechts een Watch List met potentiële probleemstoffen, waarvan de aanwezigheid in oppervlaktewater door lidstaten en Europese Commissie in kaart moet worden gebracht. De drie farmaceutische stoffen worden aan de Watch List toegevoegd. Dit betekent dat zij in de komende jaren wel gemonitord zullen moeten worden, maar dat er geen maatregelen genomen hoeven te worden deze ook uit het oppervlaktewater te zuiveren.

Volksgezondheid

Vewin heeft herhaaldelijk aandacht gevraagd voor de schadelijke gevolgen voor de volksgezondheid. Immers, uit allerlei onderzoeken blijkt dat deze farmaceutische c.q. hormoonverstorende stoffen voor mensen grote gevolgen kunnen hebben.

Zelfs in kleine hoeveelheden kunnen combinaties van verschillende stoffen in het water ernstige gevolgen hebben, met onvruchtbaarheid of ernstige ziekten tot gevolg. Vewin wijst erop dat het nu gesloten akkoord ertoe zal leiden dat we steeds vaker geconfronteerd worden met zorgwekkende onderzoeksresultaten, zoals recentelijk naar aanleiding van het RIVM-onderzoek in Nederland. Deze onderzoeken leiden tot grote ophef over de prijs en kwaliteit van drinkwater. De kwaliteit staat niet ter discussie; drinkwaterbedrijven kunnen vrijwel alles zuiveren. Dit vergt echter een extra stap in de zuivering, waar een prijskaartje aan hangt. Uiteindelijk zal de burger hiervoor gaan betalen.

Brief

Vewin heeft voorafgaand aan de behandeling van de EU-richtlijn een brief aan staatssecretaris Mansveld (I&M) gestuurd. Daarin is gewezen op het belang van het wel toevoegen van de drie farmaceutische stoffen alpha-ethinylestradiol (EE2), bèta-estradiol (E2) en diclofenac. Helaas heeft ook Nederland tegen het opnemen van deze drie stoffen gestemd.

Het compromis moet nog officieel worden bekrachtigd door het gehele Europees Parlement en de Europese ministerraad. Dit zal in juni gebeuren.

Kort

Oasen onderzoekt effect RO op kwaliteit drinkwater

Oasen test in de praktijk of zuivering op basis van omgekeerde osmose (reverse osmosis of RO) technologisch haalbaar is voor een grote nieuwe productie-installatie voor drinkwater. In het kader hiervan is onderzoek gedaan naar het effect van zuivering met RO op de kwaliteit van het drinkwater. Hiertoe zijn twee zuiveringsstromen onderzocht: één waterstroom met voorbehandeling via RO en één waterstroom zonder RO.

Omgekeerde osmose – waarbij water door membraanfilters wordt gepompt – is momenteel de fijnste filtratiemethode, die bovendien meerdere kwaliteitsverbeteringen in één stap combineert. Het membraan houdt grote moleculen en ionen tegen, en laat alleen watermoleculen door. Daardoor is RO bij uitstek geschikt om verzilt (zouter) grondwater te zuiveren tot drinkwater, wat met de conventionele zuiveringsmethodiek niet kan.

Fysische verwijdering

Bij het interpreteren van de meetresultaten is gekeken naar de fysische verwijdering door RO en naar de biologische stabiliteit (ofwel: de nagroei van bacteriën). Met fysische verwijdering wordt bedoeld: de verwijdering van kwantitatieve parameters, zoals de aanwezige voedingsstoffen en het aantal cellen.

Het fysische effect van voorbehandeling met RO is duidelijk zichtbaar gedurende het gehele zuiveringsproces, wat betekent dat er minder voedingsstoffen en bacteriologische cellen het distributienet ingaan. Het effect van voorbehandeling met RO op de potentie voor nagroei van bacteriën is minder duidelijk. De biofilmmonitoren en de analyses van de membranen en spacers uit de vervuilingssimulator geven wel een indicatie dat water, dat is voorbehandeld met RO, een betere kwaliteit heeft. De gemeten verschillen zijn klein, maar er kan worden gesteld dat voorbehandeling met RO een goed zuiveringsconcept is voor het ontharden en ontziltten van water.

Brabant Water helpt Bredase jongeren gezond houden

Om te stimuleren dat jongeren gezonder kunnen leven, heeft de gemeente Breda zich aangesloten bij JOGG: Jongeren Op Gezond Gewicht. JOGG is de beweging waarbij iedereen in wijk, stad of dorp zich inzet om gezond eten en bewegen voor jongeren gemakkelijk en aantrekkelijk te maken. Ook Brabant Water omarmt dit initiatief. Naast bewegen en gezond eten, kan het drinken van kraanwater bijdragen aan het terugdringen van overgewicht onder jongeren. Daarom staat 2013 in het teken van water!

Evenementen

Op verschillende momenten in 2013 brengt de gemeente Breda het drinken van kraanwater actief onder de aandacht van jongeren en hun ouders. Bijvoorbeeld tijdens het Sportfestival Breda, dat op 20 april tijdens de Nationale Sportweek werd gehouden. Hier stond een mobiel watertappunt van Brabant Water, waar jongeren een herbruikbaar flesje konden vullen met vers kraanwater. Zo konden ze ervaren dat water dé dorstlesser is tijdens het sporten.

Een ander voorbeeld is de aanwezigheid van Brabant Water tijdens de supergezonde Stadspicknick die wordt gehouden op tweede pinksterdag. Brabant Water sluit zo prima aan bij het aanbod van gezonde broodjes, verse groenten, fruit en geurige kruiden, waarvan de bezoekers in het Valkenbergpark kunnen genieten.

In en bij scholen

Om jongeren écht op gezond gewicht te houden, moet je ze bereiken op de plaats waar de meesten iedere dag zijn: hun school. Uit onderzoek van TNS NIPO blijkt dat in maar liefst 94% van de middelbare scholen een frisdrankautomaat staat, maar dat minder dan één op de drie scholen een waterkoeler of watertappunt voor leerlingen heeft. Terwijl leerlingen juist meer water zouden drinken wanneer ze het uit een aantrekkelijk tappunt kunnen halen, in plaats van uit een kraantje bij het toiletblok.

Via de werkgroep Gezonde School wil de gemeente Breda aandacht vragen voor gezonde kantines op de scholen. Drinken van vers kraanwater past hier uitstekend bij. Om die reden bekijkt Brabant Water in samenwerking met de gemeente en stichting Join the Pipe de mogelijkheden voor het plaatsen van watertappunten op scholen. Een flinke stap vooruit in het terugdringen van overgewicht onder jongeren!

Achterspiegel

Schaliegas

De winning van schaliegas heeft ernstige risico's voor de kwaliteit van het grondwater dat wordt gebruikt voor de bereiding van drinkwater. Voor het openbreken van de aardlagen waarin het gas zit opgesloten, worden chemicaliën onder hoge druk in de bodem gepompt. Ook komen verontreinigende stoffen uit de diepe ondergrond mee naar boven. Deze kunnen via de boorgatwand in het grondwater terecht komen en zo de grondwaterwinningen bedreigen. Ook bij calamiteiten kan het grondwater verontreinigd raken.

Vewin wil dat het onderzoek, dat wordt uitgevoerd in opdracht van het ministerie van Economische Zaken, mogelijke risico's volledig in beeld brengt. In wet- en regelgeving zullen randvoorwaarden moeten worden gesteld aan boringen naar schaliegas om deze risico's voor de waterwinning uit te sluiten. De Mijnbouwwet biedt daarvoor op dit moment onvoldoende mogelijkheden.

Vewin heeft de volgende punten naar voren gebracht bij de Tweede Kamer:

- Voorzorgprincipe centraal stellen
- Onafhankelijk onderzoek moet volledig inzicht geven in de risico's voor drinkwater
- Moratorium handhaven totdat de regelgeving op orde is
- Risico's voor waterwinning uitsluiten
- Rond 3D-plannen voor de ondergrond (STRONG) snel af

